

|                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Modül (öneri) No</b>               | 176                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Öğrenme Alanı (Temel konu)</b>     | Adalet                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Modül (Alt konu)</b>               | Kişisel ve Toplumsal Hayatımızda Adalet                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Amaçlar</b>                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Adalet-i mahza</b> (tam ve saf adalet) ile <b>adalet-i izafiye</b> (görelî adalet) arasındaki temel farkları kavrar.</li> <li>• Bir masumun hakkının, toplumun selameti için bile olsa feda edilemeyeceğini ve hak kavramında küçüğe-büyüğe bakılmayacağını anlar.</li> <li>• Bir mümin/insan üzerindeki birçok iyi sıfatın, hoşumuza gitmeyen tek bir kötü sıfat yüzünden yok sayılamayacağını ve buna binaen kin beslenemeyeceğini fark eder.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Süre</b>                           | 40 dakika                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Seviye</b>                         | Seviye-2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>Yöntem ve Teknik-Etkinlik</b>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Listeleme Yöntemi:</b> Öğrencilerin adalet türlerine dair özelliklerini aşama aşama belirleyerek sınıflandırmasıdır.</li> <li>• <b>Örnek Olay / Analoji Analizi:</b> "Dokuz masum, bir canı" içeren gemi ve hane örneği üzerinden adaletin kişisel hayattaki yansımaları sorgulamadır.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Materyal ve Teknoloji</b>          | Kâğıt- kalem                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>İşleniş/Öğrenme-öğretme süreci</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Giriş:</b> Derse, "Bir masumu öldüren bütün insanları öldürmüş gibidir" ayetinin işari manasıyla başlanır. Adaletin İlahî nazarında bir ferdin rızası olmadan umurun selameti için feda edilmesine izin vermediği vurgulanır.</li> <li>• <b>Etkinlik-1: Listeleme:</b> Katılımcılara kağıtlar dağıtılır. Metinden hareketle şu iki kavramı listelemeleri istenir: <b>Adalet-i Mahza:</b> Bir ferdin hakkı feda edilemez. Küçük-büyük ayrımı yoktur. Tam ve saf adalettir. <b>Adalet-i İzafiye:</b> Toplum için ferdi feda edebilir. "Ehven-i şer" prensibiyle hareket eder. Ancak adalet-i mahza uygulanabiliyorsa buna başvurmak zulümdür.</li> <li>• <b>Etkinlik-2:</b> <b>Gemi ve Hane Analjisi:</b> Metindeki meşhur örnek anlatılır: İçinde 9 masum ve 1 caninin bulunduğu bir gemiyi batırmak nasıl büyük bir zulümse; bir müminin vücudundaki 20 iyi sıfatı (iman, komşuluk vb.) tek bir</li> </ul> |

|                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                               | kötü sıfatı yüzünden yok sayıp ona düşmanlık beslemek de öyle bir zulümdür.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Ölçme ve Değerlendirme</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Kritik Soru:</b> "Toplum içindeki bazı suçlar yüzünden bütün toplumu kötölemeli miyiz?"</li> <li>• <b>Değerlendirme Ölçütü:</b> Öğrencilerin, "Bir tek masum, dokuz canı olsa bile o gemi batırılmaz" kuralından yola çıkarak, bireysel hataların topluma teşmil edilemeyeceğini ve adalet-i mahzanın bu tür bir toptancılığı reddettiğini açıklamaları beklenir.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>İlişkili Metin</b>         | <p style="text-align: center;">بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ<sup>1</sup></p> <p>Madem sırf lillâh için ve İslâmiyet'in menafii için içtihad edilmiş ve içtihaddan muharebe tevellüd etmiş; elbette hem katil, hem maktul, ikisi de ehl-i Cennettir. ikisi de ehl-i sevaptır diyebiliriz. Her ne kadar Hazret-i Ali'nin içtihadı musîb ve mukabilindekilerin hata ise de, yine azaba müstahak değiller. Çünkü içtihad eden, hakkı bulsa iki sevap var; bulmazsa, bir nevi ibadet olan içtihad sevabı olarak bir sevap alır, hatasından mazurdur. Bizde gayet meşhur ve sözü hüccet bir zat-ı muhakkik, Kürtçe demiş ki:</p> <p style="text-align: center;">رَبِّي شَرَّ صَحَابَانِ مَكَّةَ قَالَ وَقِيلَ لَوْ رَأَى جَنْتَبِيَّهَ قَاتِلٌ وَ هُمْ قَاتِلٌ<sup>2</sup></p> <p>Yani "Sahabelerin muharebesinde kıyl ü kâl etme. Çünkü hem kâtil ve hem maktül, ikisi de ehl-i Cennettirler."</p> <p>Adalet-i mahza ile adalet-i izafiye'nin izahı şudur ki:</p> <p style="text-align: center;">مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا<sup>3</sup>,</p> <p>Ayetin mana-i işârîsiyle, bir masumun hakkı, bütün halk için dahi iptal edilmez. Bir ferd dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenab-ı Hakkın nazar-ı merhametinde, hak haktır; küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için iptal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferdin, rızası bulunmadan, hayatı ve hakkı feda edilmez. Hamiyet namına, rızasıyla olsa, o başka meseledir.</p> <p>Adalet-i izafiye ise, küllün selâmeti için, cüz'ü feda eder; cemaat için, ferdin hakkını nazara almaz. "Ehven-i şer" diye,</p> |

<sup>1</sup> Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

<sup>2</sup> Nehcü'l Enâm, Molla Halil Siirdî, s. 18.

<sup>3</sup> Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir." (Mâide Sûresi: 32.)

bir nevi adalet-i izafiye yapılmaya çalışır. Fakat adalet-i mahza kâbil-i tatbik ise, adalet-i izafiye gidilmez; gidilse, zulümdür.

İşte İmam-ı Ali Radiyallahü Anh, adalet-i mahzayı Şeyheyn zamanındaki gibi kâbil-i tatbiktir deyip, hilâfet-i İslâmiye o esas üzerine bina ediyordu. Mukabilleri ve muarızları ise, “Kâbil-i tatbik değil, çok müşkülâtı var” diye, adalet-i izafiye üzerine içtihad etmişler. Tarihin gösterdiği sair esbab ise, hakikî sebep değiller, bahanelerdir.

(Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-2025, s. 67-68)

\*\*\*

*Hakikat nazarında zulümdür.*

Ey mü'mine kin ve adavet besleyen insafsız adam! Nasıl ki sen bir gemide veya bir hanede bulunsan, seninle beraber dokuz masum ile bir canı var. O gemiyi gark ve o haneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semavata işittirecek derecede bağıracaksın. Hatta bir tek masum, dokuz canı olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de, sen, bir hane-i Rabbaniye ve bir sefine-i İlâhiye olan bir mü'minin vücudunda iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi sıfat-ı masume varken, sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir canı sıfatı yüzünden ona kin ve adavet bağlamakla o hane-i maneviye-i vücudun manen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenî ve gaddar bir zulümdür.

(Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-2025, s. 309-310)

\*\*\*

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ<sup>4</sup>  
وَأَنْخِرْ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ<sup>5</sup>

<sup>4</sup> Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi: 32.)

<sup>5</sup> Duaları şu sözlerle sona erer: “Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur” (Yunus Suresi: 10.)